

Вечна слава на Шри Шри Гуру и Гауранга!

СЪРЦЕ И СИЯНИЕ

от Негова Божествена Милост
Свами Б.Р. Шридхар

ПРЕДГОВОР

Имаме привилегията и голямото щастие да представим още нектарни слова от устните на Негова Божествена Милост Ом Вишнупада Парамаханса Шри Шрила Бхакти Ракшак Шридхар Дев Госвами Махарадж пред англо-говорящата общественост. Надяваме се, че тези думи ще намерят път до сърцата на всички добри души, както и ще оживят вървящите по пътеката на бхакти. Някои люде обичат да четат книги от любопитство, други със силен интерес, но с критично око, докато трети се стремят към благодат посредством плода на своето изучаване и именно към тази класа предимно се обръщаме с настоящата творба. Успехът, с който бе приета по света предишната ни публикация „Златната стълба” ни вдъхна смелост за този нов опит. Шрила Гурумахарадж пише в своята „Шри Шри Прапанна Дживанамритам” (1.8):

*Йатхокта рупа-падена, ниченотпадите 'нале
Хемнах шуддхис татхайватра, вирахартти-хритих сатам*

„Тъй както Шрила Рупа Госвамипад в смирението си казва, че златото може да се пречисти от огън, запален и от варварин, така и скръбта на чистия предан, породена от раздялата с Бога, може също да се разсее от тази книга.”

Словата на Шрила Шридхара Махарадж вече живеят в сърцата и домовете на мнозина хора в днешния свят под формата на книги, аудио и видео записи. Сладостната вибрация на неговия киртан под формата на хари-катха не спира да се простира до границите на вселената. Веднъж Шрила Шридхара Махарадж бе описан като „човек с вечен ум” – такова е било усещането на онези щастливи люде, които са имали късмета да го слушат как разказва за духовния свят. Прецизността на неговото представяне на сиддханта (заклеченията на предаността), яснотата на теологичния и онтологичния му анализ, изненадващата сполучливост и простота на аналозиите му, наедно с необикновената комбинация между сериозност и понякога детинска чистосърдечност го правят наистина уникален. Усещаш че той е най-искреният човек който въобще би могъл да срещнеш. Собственият му Гурумахарадж – Шрила Бхактисиддханта Сарасвати Тхакура го описва като „човек с дълбока същина”. Нищо чудно тогава, че преданоотдадени от дълж и шир го търсят за да чуят надежното му и окончателно отсъждане по важни въпроси. Дори мнозина сред ония, които се намират „в опозиция” спрямо него, няма как да не бъдат очаровани. Когато веднъж самият той запита един подобен джентълмен защо, дори след като продължава да държи на собственото си разположение на духа, той не спира да го посещава редовно, човекът отвърна: „Заради дълбоката ви интелигентност, безпогрешен здрав разум и безпристрастна натура.”

Настоящата селекция е от неформални беседи, записани в Шри Чайтаня Сарасват Матх между 1982 и 1985 г. Заглавието на книгата „Сърце и сияние” е сладостно изражение на самия Шрила Шридхар Махарадж, описващо *бхаава* и *канти* на Шримати Радхарани, висшата доминирана половина, спътницата на Върховния Бог,

Шри Кришна. Веднъж когато Негова Божествена Милост търсеше подходящ израз, с който да обрисова вътрешните и външните ѝ характеристики, преданоотдадените присъстващи на тази беседа се опиваха да дават идеи като „настроение и блясък”, „чувство и излъчване” и други подобни, но Шрила Шридхара Махарадж всеки път клатеше глава с неудовлетворение. Внезапно усмивка озари лицето му, той вдигна очи и промълви сладко: „Сърце и сияние”.

Поднасям специално своите дандават пранами на Негова Божествена Милост Шрила Бхакти Сундар Дев Госвами Махарадж, обичният приемник на Шрила Бхакти Ракшак Шридхар Дев Госвами Махарадж и президент-ачарйа на Шри Чайтанйа Сарасват Матх. Под неговата любяща и вдъхновяваща закрила разцъфва едно ново поколение преданоотдадени. Нека то продължава да върви напред в света, разнасяйки вечното послание на Шрила Шридхар Махарадж по всичките му краища.

Бих искал да изразя личната си благодарност на всички, които помогнаха в реализирането на тази творба през различните етапи на изпълнение и специално на: Шрипад Б. А. Сагар Махарадж, Шрипад Б. П. Джанардан Махарадж, Шрипад Б. Ч. Парват Махарадж, Шри Шруташрава Прабху, Шри Сарвабхавана Прабху, Шри Навадвип Прабху, Шри Джагатбандху Прабху, Шри Адити-нандан Прабху, Шри Лалита Чарана Прабху, Шри Нарахари Прабху, Шримати Сварнанги Деви Даси, Шримати Анупама Деви Даси, Шримати Сита Деви Даси, Шримати Тилака Деви Даси и Шримати Дикшавати Деви Даси.

Извиняваме се ако грешка от какъвто и да било тип е останала в тази творба, въпреки цялото ни усилие.

Харе Кришна
Свами Б.С. Триданди
Сапхала Екадаши
18 декември 1995 г.

ПЪРВА ЧАСТ

ДУШАТА И ВЪРХОВНИЯТ ПОДСЛОН

Ключът е в дланта ни

Съществува съзнание за по-висшия, субективен свят и съзнание за по-нисшия, обективен свят. Връзката с нисшия обективен свят ни обвързва в страдание, а връзката с по-висшето съзнание ни въздига, дарявайки ни истинско щастие. Едното е следствие на отдадеността, другото е последица от наслаждението. С една дума: наслаждението не струва, отдадеността е добра. На страната на отдадеността стои Бог, а на страната на наслаждението – страданието. „Има толкова много неща, на които да се наслаждавам”: това е омаята на ада, на последствията.

*Бхактис твайи стхиратара бхагаван йади сйад
Дайвена нах пхалати дивйа-кишора-муртих*

*Муктих свайам мукулитанджали севате 'сман
Дхармартха-кама-гатайах самайа-пратикшах
(„Кришна Карнамрита” 107)*

В своята „Кришна Карнамрита” Билвамангала Тхакура казва: „*Бхактис твайи стхиратара бхагаван йади сйад*, Боже мой, ако отдадеността и боготворенето ни към Теб са непрестанни и неотклонни, *дайвена нах пхалати дивйа-кишора-муртих*, и ако достигнат онези висоти, в които да намерим *дивйа-кишора-муртих*, младата двойка, заета в своите божествени забавления – ако можем да стигнем толкова далеч, че да открием вечните забавления на Божествената Двойка, ако можем да стигнем дотам – тогава ще разберем, че *муктих свайам мукулитанджали севате 'сман* о, възможността за избавление, за освобождение ще дойде да ни служи с допрени длани, по всеки начин който пожелаем. И *дхармартха-кама-гатайах самайа-пратикшах*: *дхарма*, резултатът от добродетелта; *артха*, изкарването на пари; и *кама*, обектите на сетивното възприятие – всички те ще стоят в готовност, чакайки отвън и ще се явят пред нас само щом ги повикаме: „Какво желаш, господарю мой?” Такава ще бъде нашата позиция: *дхарма*, *артха* и *кама* ще чакат отвън и когато и да ги призовем, ще ни се представят: „Какво искаш да направя?” А *мукти*, освобождението, винаги ще обикаля наоколо ни с допрени длани, извършвайки разнообразни видове служене, ако в късмета си успеем да се издигнем до онези висоти, в които да намерим Божествената Двойка, заета със щастливите си забавления.”

Билвамангала Тхакура показва удивителен пример с живота си: как от дома на проститутката стига направо във Вриндавана и получава милостта на Върховното Същество; как животът е му бил напълно потопен, почти изцяло погълнат в чувственост от най-долен тип; и как от подобно положение за един живот е успял да се въздигне до най-високата степен на осъзнаване на Прекрасния.

Махапрабху е донесъл две книги от Южна Индия: едната е „Брахма Самхита”, а другата „Кришна Карнамрита”. В „Кришна Карнамрита” се разказват забавленията във Вриндавана, а „Брахма Самхита” показва онтологичната основа на Абсолютния, посочва как Вриндаванският Бог е най-възвишеното разбиране за Реалността.

Кришна-лила не е предмет на историята. В историята събитията се случват веднъж и не могат да се повторят когато и да било. Това е един вечен поток в който онова, което се е случило в миналото никога не се случва отново. Има един израз: „историята повтаря себе си”, но тук става въпрос за подобни по характер случки, не за един и същ факт. Историята повтаря характера си, но което е отминало е отминало. След като веднъж е приключило, то е приключило завинаги. Но в Кришна-лила, във вечния свят не е така. Едно и също нещо може да се случва винаги, всяка секунда; затова се нарича *нитйа-лила*, „вечно забавление” – отвъд ограниченията, отвъд юрисдикцията на историята. В историята онова което е отминало е мъртво. Но забавленията на Бога са вечни, *нитйа*, винаги случващи се. Всяка *лила* се случва вечно; Той проявява себе си едновременно във вечните си форми. Така че в Неговото минало, настояще и бъдеще всички събития се случват едновременно. Когато встъпва на арената на Камса, различните групи Го виждат по различни начини. Онова, което виждат една част от хората, други виждат по съвсем друг начин в съответствие с природата си. Дори слепецът може да Го види, стига Той да пожелае. Поиска ли да се покаже на някого, дори и да е сляп, той ясно би Го видял, понеже не са му нужни очи от плът за да Го зърне. Единствено по силата на волята си Той може да се разкрие на всеки. Такъв бил случаят с Дхритаращра в *Куру-шабха*. Дхритаращра рекъл: „Поне за малко, Господи, върни ми зрението та да мога да съзря дивния Ти облик, който другите

виждат и славят. Ти можеш да направиш всичко, затова поне за миг премахни слепотата ми.”

„Не се налага да премахвам слепотата ти, Дхритаращра! Като кажа: „Виж Ме!” ти ще Ме видиш.” И по Негова заповед Дхритаращра Го видял! Неговата повеля, Неговото желание е всичко. Едничка Неговата воля е всичко, тя е причината на цялото битие.

Кауравите искали да видят Драупади гола, но молбите ѝ Го достигнали и Той направил дрехата ѝ безкрайна. Колкото и от плата да развивали, още толкова плат оставал. Волята, *вичара*, е всичко. Такава дивна енергия с такова възвишено качество има в Първопричината. Свикнали сме да мислим: „Това е добро, онова е лошо” или „това е възможно, онова е невъзможно.” Привикнали сме с поробни съображения в правилата на мисълта си. Но тези правила не се отнасят до Него. Цялата ни опитност не може да заеме дори една най-малка частица от Неговото Кралство.

Той е удивителен. В примера с Ваманаватара се разказва за „дивната Му крачка”, *адбуткрама*. С една крачка Той преминал цялата земя, с втората прекрачил небесата. Трябвало му място да стъпи за трети път, но къде? Той е *адбуткрама*, Онзи с дивната крачка. Всичките Му стъпки са удивителни. Той е чуден, Той е изворът на всички чудеса за мъничките ни мозъци. Той е тук, а също и навсякъде. В пълния Си образ е навсякъде; и въпреки това е никъде! Всичко е в Него и нищо не е в Него! Кришна казва: „Опитай се да разбереш дивната Ми позиция, Арджуна!” Той е Тайната на всички тайни. Дори собствената ни душа е удивителна за светската ни опитност:

*Ашчарйават паийати кашчид енам
Ашчарйават вадати татхайва чанйах
Ашчарйавач чайнама анйах шриноти
Шрутвай енам веда на чайва кашчит
(„Бхагавад Гита” 2.29)*

Ние не познаваме необикновената природа дори на собствения си аз. Тя е много възвишена, но вниманието ни е приковано към толкова много тленни неща; ние познаваме и сме заплениени от най-незначителния аспект на света. Това е последицата от настроението ни за наслаждение. Искаме да се наслаждаваме, искаме да експлоатираме. Добрият експлоататор за нас е цар! Но експлоатацията сама по себе си е унизителна, безчестна, долна. Тя ни отвежда до най-нисшата позиция и ни превръща в жертви на страшни последици.

Експлоатация и наслаждение: ние сме затънали в тях и освен наслаждение друго не знаем. Искаме да разбираме всичко единствено във връзка с наслаждението – в такава отвратителна и деградирала позиция сме. Само „наслаждение, наслаждение” – което означава експлоатация. Но да експлоатираш – това е най-долнокачествената възможна характеристика. Тя е ненавистна; нека се стремим да се изтръгнем от хватката на този призрак на експлоатацията. Има и още един призрак: отречението, бездействието. Но благородното нещо е посветеността, отдаденият живот.

Има два призрака: този на експлоатацията и другият на отречението. Нека се измъкнем от този кошмар, от тази мания, основаваща се на нашата преценка за нещата като добри или лоши. В експлоатацията съществува разделяне на правилно и неправилно, на *дхарма* и *адхарма*.

После идва отречението. Толкова много стожери на тази концепция препоръчват напълно прекратяване на какъвто и да било динамичен живот. Умъртвяване! Но нима такава следва да бъде надеждата на всеки съзнателен човек? Умъртвяване на живота; нима за разумния това би могло да е цел?

Живот възвишен, живот отдаден – и то не обичайната отдаденост на обкръжението, но отдаденост на най-висшето добро – това е най-извисената форма на живот. На по-ниските нива тази отдаденост е пресметлива; но в най-възвишения си вид тя е спонтанна, самопораждаща се. И наистина това е радост! Радост по качество, радост по количество; това е истинският живот! Животът се намира там, а тук сме в най-тъмната сянка, в най-изопаченото отражение. Казано ни е: *уддхаред атманатманам*, ключът е в собствените ни ръце, свободата са се свържем с каквото и да е, било то добро или лошо, и да пожънем съответния резултат.

В крайна сметка се казва, че ключът се намира в ръцете ни; никой друг не бива да бъде винен за настоящето ни положение. Но винаги съществува възможността висшата благородна помощ да се простре към нас, а ние трябва да я приемем. Миналите ни действия също ни оказват огромно въздействие – независимо дали са добри, лоши или устремени към вечността, *сукрити*. Но във висш смисъл способността ни да действаме волно не ни е отнета на никоя степен; дори да сме принизени до нивото да трябва да се родим като дървета, в тях също присъства свободата. Трудномислимо е, че едно дърво притежава независимост и свободна воля, но те съществуват, макар и в потиснато състояние. Свободата я има и в нас, и ние можем да се опитаме да разберем това доколкото ни е възможно. Но нашата свободата е също покрита от толкова много обуславености, та можем да си помислим че не сме волни, а сме принуждавани от обстоятелствата. Но въпреки всичко, ние сме свободни да изберем своя път – добър или лош. Нашето съществуване е много мъничко, затова и свободата ни е малка и мъждукаща, но тя съществува. Макар и почти незначителна, тя съществува.

Пътуване към центъра

Обикновено ако цялата ни дейност се прекъсне от неблагоприятното време ние си мислим: „Това е много лошо!“ Има дейни люде, люде които експлоатират обкръжението си и природата за да получават от тях енергия. Ние винаги се опитваме да натрупваме енергия в своя полза. Такава ни е природата. Самата натура на онези, които живеят в този смъртен свят е да събират все повече и повече енергия и богатство, които да бъдат използвани в случай на нужда. Ако съществува каквото и да било препятствие пред тази цел ние си мислим, че обстоятелствата са много лоши, противопоставящи се на смисъла на живота ни. Но за да ни напомни за безценността на вътрешното ни съкровище, ние долавяме съвета че външната природа не би могла да ни причини такава вреда, каквато може да ни стори вътрешната, а именно апатията ни да събираме богатства за съкровената си същност, за вътрешния си аз. Имайте това в предвид!

Да се изгубват неща в този тленен свят не е беда; тук всичко идва и си отива. Самото тяло, центърът на цялата тази дейност, също ще изчезне. Каква тогава е необходимостта от натрупването на толкова много енергия свързана с тялото? Затова пробудете душата си, истинската личност вътре във вас; намерете я и се устремете да ѝ помогнете. Това е възможно единствено с помощта на садху.

Ден, в който не сме се срещнали със светец или не сме разговаряли за истинската цел в живота, за съкровената същина – такъв ден е изгубен. Осъзнайте това. Във всяко едно отношение, по всеки възможен начин внимавайте за собствения си урок, погрижете се за собствения си интерес, намерете собствения си аз. Бъдете

нехайни към външния свят и обстоятелства и се гмурнете надълбоко в реалността, във вътрешния свят. Открийте съкровения си аз и съкровения вътрешен свят в който живеете, в който живее вътрешния ви аз. Опитайте се да намерите дома си, да се завърнете към Бога, да се завърнете у дома. Енергията ви трябва да бъде оползотворена в пътуване към дома, а не в скитане из чужди земи, из земите на смъртта. Стремете се да избягвате земите на смъртта на всяка цена; винаги копнейте да откриете вечната земя, почвата към която принадлежите. Опитайте се да разберете кой е домът ви и защо той е ваш дом. Уютът на дома – какво означава това? Това означава родното място, мястото където сме се родили.

В „Шримад Бхагаватам”(3.25.25) откриваме следния стих:

*Сатам прасанган мама вирйа-самвидо
Бхаванти хрит-карна-расайанах катхах
Тадж-джошанад ашвапаварга-вартмани
Шраддха ратир бхактир анукрамишийти*

„Общуването с чисти преданоотдадени и беседите за Мен са много приятни и удовлетворяващи за ухото и сърцето. Такива разговори, изпълнение с духовна мощ, са изворът на сладостта и чрез подобно култивиране пътят на освобождението от светския живот бързо се отваря. Тогава постепенно човек постига твърда вяра, която с течение на времето се развива във вкус, а по-нататък и в истинска любов към Мен.”

Това са слова на инкарнацията на Бога, Шри Капиладева към неговата майка Девахути в отговор на въпроса й коя е истинската цел на живота и как да бъде постигната. Ето как се случило: Девахути била омъжена за светеца Кардама Риши. След като изминали няколко години сред сладостите на семейния живот, Девахути заченала в утробата си дете от мъдреца. В „Бхагавад Гита” Богът казва: *праджанас часми кандарпах*, „Сред Купидоните, Аз съм онзи, който дарява поколение.” А на друго място се казва: *праджанайа на ратайе*, семейният живот не е предназначен за наслаждение, а за целите на създаване на добро поколение. Затова след като целта на брака им била постигната, мъдрецът решил да се оттегли от семейния живот. Той рекъл на Девахути: „Ти носиш дете в утробата си и то не е обикновено: идва самият Бог. Така че аз ще заживея сам за да следвам собствената си цел.” Тогава Девахути казала: „Имах такъв добър другар; щастлива бях да имам светец като тебе за свой съпруг, но не се възползвах от благородната ти личност за да науча каквото и да било за Брахма, за Бога, за съкровената нужда на живота си и за нейното осъществяване. Не попитах за нито едно от тези неща. Бях заета единствено с това да ти служа, да изпълнявам желанията ти. Макар да имам такъв възвишен другар, аз не оползотворих добрия си късмет. Сега те умолявам да останеш известно време за да ме учиш, да ми помогнеш в духовния живот, пък след това си върви.”

Кардама Риши отвърнал: „Ще получиш помощ от сина си. Той е самият Бог, не е обикновено дете. Помни това и когато му дойде времето, ще получиш тази духовна помощ от Него. Така че няма да остана; тръгвам сега.” Той си заминал, но скоро се появило детето и Девахути го отгледала. Поради силната си майчина обич обаче, тя постепенно забравила какво й бил разкрил съпругът й: че това не било обикновено дете.

Времето течало, детето растяло и било тъй вгълбено, че майка му един ден си помислила: „О, настроението на детето ми не изглежда обичайно.” Тя разбирала, че то е потънало в дълбоки размисли и си рекла: „Баща му предрече, че Бог ще се появи чрез мен и сега разбирам, че това е истина. Настроението на сина ми не изглежда земно, то е толкова възвишено. Умът му е потопен в трансцендентални размисли.”

Тогава тя внимателно се обърнала към него: „Дете мое, баща ти ми каза, че ти не си обикновено дете от този свят. Ти си божествено. Аз го помолих за някои духовни съвети, но той ми отвърна, че ти ще ме посъветваш. Толкова дълго не обръщах внимание на това, но Твоето настроение днес ме окуражава, то ми напомня онези слова на баща ти и ми вдъхва смелостта да се обърна към теб за духовен съвет. Бъди добър да ми дадеш напътствия за духовната истина. Коя съм аз? Какъв е този свят? Как бих могла да намеря вярната посока в живота? Кой е господарят на този свят и какви са моите задължения към Него? Ти не си обикновено момче, затова искам да науча всички тези неща от теб, дете мое.” Тогава от устните на сина ѝ излязъл този стих, даден в „Шримад Бхагаватам”:

*Сатам прасанган мама вирйа-самвидо
Бхаванти хрит-карна-расайанах катхах
Тадж-джошанад ашвапаварга-вартмани
Шраддха ратир бхактир анукрамишияти
(„Шримад Бхагаватам” 3.25.25)*

Бог Капила рекъл: *сатам прасанган мама вирйа-самвидо*, „Беседите за Мен, които са изпълнени със същина могат да дойдат единствено от устните на Моите преданоотдадени. Това не са само плитки думи, а слова надарени с дълбочина, с дух, със сила, представящи Реалността; такива слова могат да дойдат само от устата на Мой истински преданоотдаден. Подобни думи не са повърхностни, а са презаредени със същина, с живот и могат да ни вдъхнат живот. *Бхаванти хрит-карна-расайанах катхах*, те наслаждават както ушите, тъй и сърцата ни, дарявайки ни вкуса на духовната радост, *расайанах*. Техните слова са наситени с екстаза на духовния свят и обагрят ушите ни, умовете ни, сърцата ни – физически, ментално, а също и в равнината на душите ни. *Тадж-джошанад*, посредством слушането от истински източник, от истински садху *ашвапаварга-вартмани*, ние намираме облекчение от този светски живот. Чрез постепен процес постигаме следните неща: *шраддха ратир бхактир анукрамишияти*: най-напред *шраддха*, вечно-нарастваща вяра; след това *рати*, слаб вкус; а след това усещаме истинската любов, *бхакти*. Посредством *анукрамишияти*, постепен процес, ние сме отведени до най-висшето царство.

По такъв начин детето започнало да напътства майка си Девахути. Този Девахути-нандана, Капила, бил синът на Кардама Муни; но има един друг Капила, чиято философия санкхйа не признава Бога; тя просто анализира материалните елементи, постепенно елиминирайки всичко с духовна същина. Така че съществуват двама Капила, като и двамата дават философията санкхйа (*санкхйа* – да изреждаш, да броиш): божественият син на Кардама Риши (Кардама Капила) и другият Санкхйака Капила. Капила, синът на Кардама и Девахути, дава онова което е познато като санкхйа, но Той признава Върховния Бог, Ишвара, докато атеистът Капила твърди „*Ишвара асиддхе*”, няма нужда от никакъв Бог за да бъде обяснено съществуването на света. Такова е тяхното заключение. *Нйайика* (логиците) казват, че би трябвало да има Някой, който да е създал света. Светът е сътворен, значи трябва да има някой който да е свършил тази работа. Тяхното най-висше заключение е, че трябва да има творец и че той е Бог, Ишвара. Но атеистичният Капила твърди: „Не, не се нуждаем от никакъв Бог за да обясним съществуването на този материален свят: „*Ишвара асиддхе*”. Неговият извод, неговото заключение е, че не съществува необходимост от творец; че всичко съществува автоматично. Нужни са само две неща: първо – частица дух и второ – материя. Материята и духа в комбинация, *шива* и *шакти*, са създали света. Има толкова

много духовни частици, като песъчинки, като пращинки и посредством тяхната комбинация с материята този свят продължава да съществува автоматично.

Веднъж докато бях в Мадрас Матх се срещнах с един джентълмен от Мадхупур, който беше последовател на тази школа на мисълта. Той беше образован бенгалец и аз го запитах: „Какво научихте от своя гуру Капила?“

Той отвърна: „Има толкова много души, *йата джива*, и всяка една е *шива*, независима от тази материя.“

Аз рекох: „И това обяснение ви удовлетворява?“

„Да, удовлетворява ме. *Паша баддхах бхавет дживах, паша муктах сада шивах* (когато душата е обусловена, тя е *джива*, когато е освободена е *шива*).

Казах му: „Там където свършва вашата философия, оттам нашата - философията на школата Бхагавата – започва.“

„Как така?“ попита джентълменът.

„Ще трябва да обясните къде съществуват тези *шива*. Има толкова много *шиви* като неизброими пращинки; но не бива ли да разсъдим, че те живеят в някаква позиция и че вероятно помежду им има връзка? Те са толкова много, между тях трябва да съществуват някакъв тип връзки; освен това трябва да пребивават някъде, в някакво положение, в някаква равнина. И по какъв начин са в хармония заедно; или те са независими единици, сражаващи се една с друга? Ако не са, тогава каква е тяхната природа? Бхагавата дава обяснение за *мукта-джива*, освободените души. Онези души, които някога са се разболели, сега са се освободили от болестта си. С какво се занимават те в нормалното си, здраво състояние? Каква е позицията им, характеристиките им, природата им, целта им, забавленията им? Трябва да знаем това. И така, „Шримад Бхагаватам“ ни дава обясненията.“

Девариши Нарада пита Вйасадева: „Обясни какво е нормалното, естетсвено състояние на освободените души, които не са болни.“ И това е дадено. Съществува Център и всичко функционира във връзка с Него, всички са заедно в хармония.

В „Шримад Бхагавад Гита“(5.5) Богът казва:

Йат санкйайх прапйате станам

Тад йогайр апи гамйате

Екам санкхйам ча йогам ча

Йах папйати са папйати

„Истинско разбиране има онзи, който вижда че санкхйа и йога са едно и също.“ Един човек се стреми да постигне крайната цел чрез външно разграничаване, друг чрез вътрешно разграничаване: „това е тялото, това е умът, това е душата (атма), а това свръхдушата (параматма)“ и т.н. Цялото търсене е навътре. Процесът на елиминиране е вътрешен. Чрез него той се опитва да достигне до сърцевината. А другият посредством елиминиране на елементите от външния свят (земя, вода, огън, въздух, етер) се старее да разбере Източника.

Това представлява санкхйа: *нетти, нети, нети*: „Това не е, не е и това; това е зависимо, това е също зависимо; това не е изначалното, нито това, нито това. Всичките са резултати. Тогава кое е Причината?“ Да се търси посредством външния процес е санкхйа, а вътрешният процес е чрез йога – *пранайама, пратйахара, дхарана, дхйана, самадхи* (контрол над дишането; отдръпване на сетивата от техните обекти; концентрация; медитация; пълна вгълбеност в транс). И така, чрез елиминиране на последствията влизаме в досег с причината; от грубото поемаме към финото и достигаем до все по-фини и по-фини равнини по посока на причинността.

Такъв е процесът както на санкхйа, тъй и на йога. Но в началото на „Шримад Бхагаватам” Шукадева Госвами, който говори на Парикшит Махарадж, започва своята беседа с думите че тези двете, санкхйа и йога, също както и *сва-дхарма париниитхайа*, (изпълнението на ведическите задължения), могат да ни дарят освобождение, но съществува и нещо повече:

*Етаван санкхйа-йогабхйам сва-дхарма-париниитхайа
Джанма лабхах парах пумсам анте нарайана-смритих
(„Шримад Бхагаватам” 2.1.6)*

Той казва *етаван*, досега, посредством тези процеси ни е казано че можем да постигнем освобождението си: чрез санкхйа, външното елиминиране; чрез йога, вътрешното елиминиране; и също чрез *сва-дхарма париниитхайа*, изпълнение на собствения дълг такъв какъвто е препоръчан от Ведите. Да изпълняваш дълга си какъвто и да е той – така както е предписан – без каквато и да било специална цел е *нишкама* (действие свободно от лично желание). Понеже това ми е било предписано от шастра като мой дълг в настоящата ми позиция, аз го изпълнявам, но с безразличие, без никаква специална цел. Като брамин, на мен ми е казано: „Трябва да извършваш тези и тези неща,” и аз ги върша. Като кшатрийа дългът ми е да поддържам мира и да контролирам злодеите; такъв е дългът ми и аз го изпълнявам. Като вайша съм посъветван да правя това и това. Понеже такова е наставлението в шастра, аз изпълнявам съответните си задължения по безкористен начин, т.е. без никаква специална цел или интерес. Всички тези три процеса – санкхйа, йога и ведическите задължения – ни водят до освобождение (мукти). Но *джанма лабхах парах пумсам анте нарайана-смритих*, след като намерим облекчение от външните окови, осъществяването на живота се състои в помнене на нашия Бог Нарайан, Творецът и на връзката ни с Него. Трябва да се освободим от мрежата, в която сме оплетени и след това да търсим истинската си връзка с Първопричината. Какви сме ние по отношение на Него? Оттук започва Бхагавата:

*Етаван санкхйа-йогабхйам сва-дхарма-париниитхайа
Джанма лабхах парах пумсам анте нарайана-смритих
(„Шримад Бхагаватам” 2.1.6)*

Джанма-лабхах означава смисълът на съществуването ни, на раждането ни; *лабхах* значи ползата, осъществяването, целта. Коя е тя? *Анте нарайана-смритих*, нашата свързаност, възстановената ни връзка с Центъра, който хармонизира всичко – това трябва да е нашата цел и това идва да ни каже „Шримад Бхагаватам”. Толкова много други шастри ни даряват освобождение от външните обвързаности; но посредством вътрешно развитие, след като сме прекосили маргиналната равнина, ние получаваме достъп до *паравйома*, до специалната област, Вайкунтха. Това означава, сме се сдобили с виза: „*вираджа*”, „*брахмалока*”, „*бхеди*”, „*паравйома’ пайа*”. Уловили сме течението на потока, течащ към Центъра; това е визата. Санкхйа, йога и *сва-дхарма париниитхайа* могат да ни дадат паспорт за да напуснем земите, в които живеем, но ако искаме да стигнем някъде след това ни е необходима виза.

Истинската преценка на любовта

Според индийските медицински авторитети, в тялото има въздух, жлъчка и слюз, които съответстват на въздуха, огъня и водата, трите елемента в етера, въздействащи върху земята. Земята главно се влияе от водата, а върху водата влияние има огънят, върху огъня – въздухът и всички те се бият и надмогват един-друг в етера. Такава е природата на материалния свят. След това съществува менталният свят, проявлението на умствената енергия: „Искам това, не искам онова; харесвам това, не харесвам онова.” А интелигентността придава посока на ума: „Не приемай това, приеми онова.” Но всички те се намират в *аханкара*, материалното его. Над него е душата, която преживява всичко, добро или лошо. Тя се нарича *пуруша*:

Пурушах сукха-дуккханам бхоктритве хетур учйате
(„Бхагавад Гита” 13.21)

„Ясно е, че обусловеното живо същество, самата *пуруша* е причината, отговорна за чувствата на радост и мъка, които изпитва в този свят.”

В това е разликата между дух и материя. Материята наречена *пракрити* е енергия, но душата, *пуруша*, преживява добро и лошо; тя е тази, която чувства щастие или скръб. Тя има различна същина от онова, което бива усещано от нея:

Карйа-карана-картритве хетух пракритир учйате
(„Бхагавад Гита” 13.21)

„Със сигурност в този непостоянен свят всяко движение се получава от присъщите качества на доминираната материална природа, *пракрити*, която е отговорна както за причината (силата на сетивата), така и за последствието (материалното тяло).”

И така, всяка дейност, която срещаме тук, всяко движение, се дължат на тази материална енергия; а която чувства всичко, която опознава и осмисля всичко е душата. Душата е като око, око което вижда всичко.

Във философията санкхйа тази връзка между *пракрити* и *пуруша* е сравнена с връзката на слепия и сакатия. Сакатият се е качил на раменете на слепеца. Онзи който върви (*пракрити*) е сляп; а сакатият, който е качен на гърба му (*пуруша*) има очи и може да го напътства. Душата е „саката”; тя не може да се помръдне, но може да вижда. Слепецът владее енергията, която се движи насам-натам; той може да действа, но е сляп. Значи душата е познаващото, чувстващо субективно същество, а енергетичният аспект е този на силата, на *пракрити*. И така, съществуват сила и съзнание.

Ние сме толкова затънали в силата; искаме единствено силата, енергията, а сме забравили, че ние сме онези, които усещат тази сила! Този който чувства е удивителен; ако се опитаме да разберем собствения си аз ще бъдем смаяни: „Какво е това чудо? Нима имам такава природа! Та аз нямам нищо общо с този тленен свят; мога да живея независимо от него. Нима е така?”

Тогава ще сме способни да разберем, че освен това съществува и Свръхдушата. В материалния свят има толкова много различни равнини: светът на огъня, на водата, на въздуха. Всичко се развива от един по-фин план надолу до грубите форми като дърво или камък. Точно както съществува разгръщане по посока на материалния свят, така и в субективния свят има разгръщане, но възходящо, от душата към Свръхдушата и това развитие е безгранично. А ние сме *татастха*, маргинални; душите ни се намират в междинна позиция, помежду *възвишеното* и низкото, помежду финото и грубото. По-нагоре е вечността, *сам-чит-анандам*, вечност, съзнание и щастие; а тук е

асат, ачит, нирананда. Тук всичко е *асат*, трепкащо, загиващо всяка минута; *ачит*, несъзнателно, неосъзнато; и *нирананда*, лишено от усещане за радост или щастие. Такива са съответните характеристики на този свят и на онзи свят. И ако искаме да влезем в досег с онзи свят, казали са ни че в най-възвишената позиция съществуват безгранична красота, любов и екстаз. Онзи свят може да се спусне тук долу при нас и да бъдем приети като едни от членовете на самото семейство на Бога. Можем да живеем в едно семейство с най-висшето Същество в този свят! Махапрабху ни казва, че това е възможно, но единствено посредством обич, а не чрез познание, нито чрез някакви мистични реализации. С любов и обич можем да Го привлечем по такъв начин, да бъдем признати за членове на семейството Му, в позиция съвсем близко до Него – чак до такава степен е възможно това!

В „Бхагавад Гита” (18.55) Богът казва:

Тато мам таттвато гйатва вишате тад анантарам

„След като разберат истинската Ми позиция, те влизат там, а именно под Моята специална власт, в Моето семейство.” А в „Шримад Бхагаватам” (11.29.34) се казва:

Маматма-бхуйайа ча калпате вай

„Те получават такава възвишено признание, което им дава качествата да живеят с Мен завинаги като Свои. Ако безкористно се стремят да Ме удовлетворят, изоставяйки настрана всичко останало, *ананйя бхаджана*, ако искат само Мен и нищо друго, тогава такава е бъдещата им перспектива.”

Марттйю йада тйакта-самаста-карма

Ниведитатма вичикиришито ме

Тадамритатвам пратипадйамано

Маматма-бхуйайа ча калпате вай

(„Шримад Бхагаватам” 11.29.34)

Санатана Госвами е анализирал какво е правилното значение на израза *атма-бхуйайа*: „Мои собствени”, те стават „Свои”. Какво означава „Свои”. Санатана Госвами казва, че то значи да влязат в Неговото семейство; а „семейство” означава че съществува градация: слугите; приятелите и другарите; любящата група от сродници; и най-възвишената група, интимната.

Има една история, която чух от моя духовен брат Вайканаса Махарадж, учен брамин от Ориса за събитие, случило се в неотдавнашната история, свързано с храма на Джаганнатх в Пури където обичайно не се предлагало на Бога *кхечуранна (китри)*.

Имало мохамеданско нападение в Ориса и една от девойките от кралското семейство била отвлечена за наслаждение на мохамеданския генерал от неговите войници. По-късно той напуснал страната, а девойката била захвърлена в покрайнините на някакво село или град, където родила дете и то станало велик преданоотдаден. Това било удивително; девойката също била преданоотдадена, но някак си трябвало да преживее такава ужасяваща случка. Тя родила детето, с която живеели в покрайнините на града. Когато отраснало, момчето имало обичая да готви *китри* т.е. ориз и боб заедно, сварени до полу-течна консистенция и го предлагало на Джаганнатх отдалеч. И по силата на предаността му, Джаганнатх трябвало да отива дотам и да приема поднесеното *китри*.

Един ден момчето вероятно закъсняло със своето предлагане; Джаганнатх приел *китри*-то, но вече станало късно за храмовото предлагане, та Му се наложило да тича по обратния път за да успее да се инсталира на мястото Си в храма, но на устната Му останало малко *китри*. Пандас, пуджарите (класата на свещенослужителите) забелязали: „Какво е това? Как е могло да се случи? Ние виждаме че това не е характерната храна за Джаганнатх. Как тогава е на устните Му?” Обърнали се към старшия пуджари и той също го огледал, но не могъл да разреши въпроса. Тогава отнесли въпроса до краля, който също провел разследване: „Кой е донесъл тази храна и я е намазал по устата на Джаганнатх?”

Най-сетне бил обвинен свещенослужителят, който по него време отговарял за поднасянето на храната в храма: „Отговорността е твоя! Ти отговаряше за храма по време на предлагането за Джаганнатх; как тогава това нечисто нещо се е появило на устата Му? Трябва да обясниш, инак ще бъдеш наказан.” Невинният човек рекъл: „Нищо не знам! Нищо не знам!”

Тогава, когато тъкмо щели да го накажат, Джаганнатх се явил едновременно в съня на краля и на главния пуджари: „Този човек е невинен; не го притеснявайте. В предградията имам един преданоотдаден. Той Ми предложи тази храна и аз я изядох, но беше станало късно и трябваше да бързам за да заема мястото Си в храма, затова не успях да си почистя устата. Името на момчето е такова и такова. То живее там и там. То е мой бхакта и аз приех храната му.” И този бхакта се появил в резултат на злоупотребата на мохамеданина с принцесата! Така че Кришна-бхакти, предаността към Кришна, нехае за формалности засягащи чистота и нечистота според никакви светски съображения; тя е независима.

Кришна-бхакти е толкова могъща, че нехае за нищо. Джаганнатх приел храната на онова момче, което се считало да има най-лошата, прокълната съдба. Принцесата била употребена от мохамеданина и в резултат се родило това момче, затова то било „най-прокълнато сред прокълнатите”. Но неговото предлагане привлякло толкова много Джаганнатх.

И тъй, любовта по удивителен начин стои над всичко, надраства всичко. Махапрабху ни е помолил да приемем пътя на любовта, което означава да дадем сърцето си, да дадем себе си. Това е толкова силно; нищо друго не може да привлече Кришна. Той е толкова жаден да изпие тази любов, тази *према*! Той живее от *према*. Той е Богът на любовта. Тази любов си има съкровена същност; тя е съкровената същност на всички нас. Той е самото олицетворение на Любовта, а ние също носим отънък от нея. И както „птиците с еднакви пера се сбират в ята”, така и любовта обича любовта.

Веднъж Махапрабху, по времето когато бил победил и запленил Кази, водел една санкиртан група и се почувствал много уморен. Той отишъл при Шридхар Пандит, беден брамин който обикновено продавал банани на пазара за да изкарва някак оскъдното си препитание. Шридхар Пандит имал кладенец, а близо до него стояло желязно канче, с което той гребял вода. Махапрабху започнал да пие от това канче, което стояло захвърлено навън. Всички бхакти възроптали: „Какво правиш? Това канче винаги стои отвън и е много мръсно. Ще ти донесем чиста чаша за да пиеш!” Но Махапрабху не им обърнал внимание и продължил да пие вода от раждясалото канче. Той рекъл: „Това канче е на Моя преданоотдаден Шридхар; то е по-чисто от всичко.”

В „Бхагавад Гита”(9.30) Богът казва:

*Апи чет судурачаро бхаджате мам ананйя-бхак
Садхур ева са мантавайах самйаг вйавасито хи сах*

„Ако човек е искрен преданоотдаден и Ме обожава неотклонно, изоставил всички останали стремежи основаващи се на експлоатация и отречение, дори и да извърши отвратително дело той трябва да бъде считан за светец. Той е сто процента чист тъй като усилията му са изцяло насочени към Мен и решителността му е правилно устремена.”

Това е така понеже онзи, който наистина се е отдал на Кришна, Той го приема за Свой; такава отдадена душа никога не бива да бъде считана за нечиста или за престъпница. И така, какво е *бхаджана*? Това е действие, принадлежащо на сърцето, а не на някаква формалност. В предаността към Кришна, Кришна-бхакти, единственото съображение е сърдечната посветеност. Това иска Кришна, а не външните формалности на цивилизования или нецивилизован свят. В случая с Бог Рамачандра виждаме също, че макар в най-висш смисъл да е управител на моралните закони, *нити*, Той не може да се въздържа, когато му е предложено нещо с преданост от жена от кастата на „недокосваемите”. И то след като тя самата първа била яла от сладкиша. Онова което било останало и според нея било най-вкусното, тя запазила за Рама, а Той го приел.

Има и още една случка, която станала в дома на Видура. Докато Видура бил навън и събирал милостиня, Кришна внезапно се появил като гост в къщата му. Съпругата на Видура Го посрещнала, но нямало какво да Му предложи освен няколко банана. Затова след като Го настанила удобно, тя Му ги поднесла, давайки Му обелките и изхвърляйки плодовете на земята. Тя била толкова объркана и обзета от радостта, че Кришна внезапно дошъл да ѝ гостува, че изхвърляла плодовете и Му давала корите, а Той ги ядъл.

В този миг дошли Нарада и Видура. Видура възкликнал: „Какво правиш? Та ти изхвърляш бананите, а даваш обелките на моя Бог!” Но Нарада я утешил: „Тя е объркана от смущение, но Той ги яде без ни най-малко притеснение. Човек би могъл да си помисли, че Той ще рече: „О, я ми дай плодовете, защо са ми тези кори?” Но Той яде без да се интересува от нищо.” Тогава Кришна отвърнал: „Аз не ям нито корите, нито плодовете; това което ям е предаността! Аз приемам нейната преданост. Нито обелките, нито бананите могат да Ме удовлетворят; не ми трябва ни едното, ни другото. Аз живея от предаността, Нарада!”

*Патрам пушпам пхалам тойам
Йо ме бхактия прайачхати
Тад ахам бхакти-упахритам
Ашнами прайататманах
(„Бхагавад Гита” 9.26)*

Богът казва: „Аз приемам цялата тази храна, която ми предлагате; но истината е, че не храната е това, което взимам, а по-скоро намерението вложено в предлагането, идеалът. Самата същина на нещата е онова, което Ме интересува, а не външният показ. Аз живея в съкровения свят, затова и в храната Ме интересува съкровената ѝ същност, а не външния вид.” Затова се казва: *бхаава-грахи-джанарданах*, „Бог Джанардана (Кришна) вижда настроението на предаността”. Предаността нехае за никакви обичайни правила и забрани от този материален свят. Въпреки това, в падналата си позиция ние сме посъветвани да продължаваме с *арчана* и в зависимост от степента на реализациите си ще предлагаме онова, което считаме за чисто, а ще отхвърляме нечистото. В подготвителната степен това е нужно за наше добро, но напреднем ли тези външни съображения отпадат, а на вътрешните се придава все по и по-голяма значимост.

Има и друга история, която илюстрира това. Враджен Сил бил велик бенгалски учен, толкова необикновен учен по философия, че веднъж след като изнесъл лекция на Световната Конференция по Философия в Рим, председателят му рекъл: „Взех ви за Аристотел!“ Бил уважаван колкото Аристотел, толкова образован човек бил. Бил възпитаник на Шотландския Църковен Колеж в Калкута и веднъж взимал изпит там. Намирайки се в залата, където се провеждал изпита, той получил въпросите и листови хартия и започнал да пише отговорите. Имало много въпроси, но той дотолква се вгълбил в отговора на един определен въпрос, че забравил всичко останало. Толкова дълбоко потопен бил да отговаря на този единствен въпрос, че използвал цялото време за него и пренебрегнал останалите. Когато бил звънецът, показвайки че изпитното време е изтекло, той не знаел как да постъпи. Бил се занимавал само с един-единствен въпрос; но той предал листовите си и излязъл.

Той бил най-блестящият студент в колежа, но си мислел, че името му вероятно няма да попадне в списъка на успешно взелите изпита, тъй като бил отговорил само на един въпрос от пет, или може би шест. Но все пак тайно ходел да гледа дали списъкът с изкаралите не е обявен. И тогава един ден видял името си на първо място! Той бил смаян: „Ама как така!? Та аз отговорих само на един въпрос, а името ми води списъка! Как е възможно?“ Тъй че запитал професора: „Господине, аз отговорих само на един въпрос; как е възможно тогава да ме слагате на първо място?“

„О, господин Сил, вашият отговор е на нивото на учен-изследовател, а не на обикновен студент, затова ви отредих първото място.“

Това наподобява *раса-марга*, където формалните неща се игнорират до едно, а се извлича същината. Макар в обичайния случай г-н Сил да би трябвало да е сред провалилите се, професорът бил дързък съдник и разсъдил: „О, този отговор, макар и само на един въпрос, е с толкова високо качество; този студент нигога не бива да бъде считан за провалил се.“ Обратното, на него отредили първенството.

Та такава е любовта; тя нехае за никакви формалности в истинската си преценка.

ВТОРА ЧАСТ

ПЪТЯТ КЪМ ДОМА

Заблудата, божествеността и истинският преданоотдаден

Преданоотдаден: Махарадж, ако преданият падне и изгуби свързаността си, това по-лошо ли е отколкото да стане *сахаджийа*?

Шридхара Махарадж: Кой е по-лош – беднякът или крадецът? Единият е имал пари и ги е изгубил; другият се преструва на богат, вършейки неправди. Онзи който е изгубил свързаността си, може скоро отново да бъде свързан; но *сахаджия* означава че или е имал истинска връзка с истината която е изгубил, а после е поел по погрешен път, или че вече в потънал в погрешния път. Така че коя е по-добрата позиция: да нямаш истинското нещо или да имаш нещо неистинско? Кое е по-висше?

В „Шримад Бхагавад Гита“ се споменава, че в тама-гуна, най-нисшата позиция, човек си мисли, че „А“ е „Б“. В раджа-гуна съществува съмнението дали това е истинското или пък онова. Такъв човек не може да установи кое е истинското; но да считаш че „А“ е „Б“, а „Б“ е „А“ – това е най-грубата възможна грешка. Те за

заблудени; *сахаджийа* означава заблудени. Те приемат материята за съзнание, затова позицията им е по-пагубна дори от на тези, които нямат нищо или които са изгубили връзката си с истинското нещо. По подобен начин и свързаността с групата на *майавадите*, които смятат че „сливането” с безформения брахман е най-висшата цел е по-опасна, защото „наполовина истина е по-лоша от лъжа”.

*Се ду'йер мадхйе вишайи табу бхало
Майавади санга нахи маги кона кала
(„Шаранагати” 27.3)*

Общуването с онези, които край до край търсят наслаждение никога не може да бъде толкова пагубно за духовното добруване на човека, колкото компанията на един имперсоналист.

Ако един човек признава: „нямам пари”, а друг, който наистина няма пари, показва някаква фалшива банкнота и твърди че „това са пари”, тогава неговата позиция е по-окаяна, понеже е въввлечен в лъжа.

Така че да станеш *сахаджийа* е по-лошото. Той е измамен, вниманието му е подлъгано, въввлечено в погрешно разбиране. Единият човек поддържа дадена концепция за известно време и изгубва връзката си, но той може отново наистина да я възобнови; но другият е завладян от погрешна концепция, затова да бъде убеден в истината е много по-трудно, тъй като умът му е обсебен и овладян от предубеждения. Първият не е ангажиран; ангажиментът който е имал вече не съществува. Но вторият обърква едно нещо за друго. Той приема материята за божествена, а това е погрешно.

Веднъж в детството си чух следния пример от учителя в училище: той каза че в Америка има музикална школа и ако някой има известни познания по музика, за да се запише в тази школа той трябва да заплати двойна такса; но онези които нямат никакво музикално образование плащат само стандартната такса. Това е така понеже те не знаят нищо, затова и лесно могат да бъдат научени; но другите които имат познания по музика трябва да плащат двойно, защото всичко което преди това са научили трябва най-напред да бъде забравено и едва тогава ще им бъде позволено за започнат обучението по правилния начин. Те трябва да бъдат научени най-напред да забравят предишните си предразсъдъци, заблудите и неразбиранията си по отношение на музикалната наука, така че грижата за тях ще бъде двойна. Нещо подобно е. В единия случай няма бхакти, няма преданост; а в другия в името на предаността някакви непредани неща заплениват човека. Това е имитация, а по-лошото е, че е и оскърбление. Прабхупада Бхактисиддханта Сарасвати Тхакур казваше, че това е *ванчанам*, да се подиграваш на преданоотдадените – на Махапрабху, на Рупа, на Санатана – да им се подиграваш, защото объркваш *према* с *кама*. Те се намират на противоположната страна; а да приемаш *кама* за *према* е не просто пагубно и ужасно за самия теб, но то замърсява и цялата атмосфера. Затова Шрила Бхактивинода Тхакура казва:

*Каме преме декхо бхай, лакшанете бхеда най,
Табу кама 'према' нахи хой
Туми та' бариле кама митхйа тахе 'према'-нама
Аропиле кисе шубха хой*

*Кено мана камере начао према праийа
Чарма-мамсамайа-кама джада-сукха абирама
Джада-бишайете сада дхай*

(„Калйана Калпатару” 18-19)

„Внимавай в това, братко: на похотта и любовта признаците може да изглеждат еднакви. Въпреки това похотта не е любов. Но ти си я приел на мястото на любовта и ако ѝ издаваш свидетелството „това е према” с тази грешка ти просто се самозалъгваш. Обърквайки така едното с другото, ти никога няма да се сдобиеш с благодат. Похотта се интересува от плът и кръв, но любовта е най-възвишената в духовното съществуване.”

Така че те са противоположни, като Северния и Южния полюс. Едната се вълнува от това тяло, а другата от Свръхдушата; огромна бездна лежи помежду им! Има един океан от отдаденост и най-високата вълна в него е *гопи-према*. Тя съществува единствено там, където е Кришна; а тук има само имитация.

Коти-мукта-мадхйе ‘дурлабха’ ека кришна-бхакта
(„Шри Чайтанйа Чаритамрита”, Мадхйа-лила, 19,148)

„Сред множество милиони освободени души е много трудно да се намери дори един чист преданоотдаден на Кришна.” Трябва да имаме предвид всичко това. Подобна посветеност е възможна единствено в най-извисената позиция на духовното съществуване, съзнателната област, където всичко е дух и не е по никакъв начин свързано с плът и кръв. То няма нищо общо с тялото.

Най-пагубното нещо е някой мъж да играе ролята на Кришна, а някоя жена ролята на гопи, да се срещат и така да се наслаждават. Да се мисли *това* за *онова* е невъзможно. Всеки морален човек би го възненавидял. Какво да говорим за възвишените преданоотдадени, дори всеки обикновен морален човек би ненавиждал това.

Стъпките са ни показани:

Адау шраддха тата садху-санго ‘та бхаджана-крийа
Тато ‘нартха-нивриттих сйат тато ниитха ручис татах
(„Шри Бхакти Расамрита Синдху” 1.4.15)

В началото е вярата, след това общуването с преданоотдадените, заемането със служене, пречистване на недостатъците, постигане на устойчивост в предаността, духовен вкус, силна привързаност, трансцендентално чувство и чиста любов към Кришна. Това са стъпките.

А от друга гледна точка:

Вайкунтхера притхивй-ади сакала чинмайа
(„Шри Чайтанйа Чаритамрита”, Ади-лила, 5.53)

„Земята, водата, огънят, въздухът и етерът на Вайкунтха всичките са духовни.”

Нека винаги да помним това: „Аз произлизам от *татастха-шакти*, от маргиналната енергия, там съм роден и трябва да вървя към *сварупа-шакти*, която е по-възвишена от мен. Там самата пръст е от по-висша субстанция от тази, от която съм направен аз. Земята, въздухът, водата, дърветата, птиците – всичко там ме превъзхожда. Нима мога да вляза там? Това не е нещо дребно, нещо лесно. Не е по силите на човека, който иска да иде там, да влезе. Това зависи напълно от милостта на наставниците му: *гуру-крипа, вайшнава-крипа*.

Там трябва да вървим с главата си, не с нозете си. Там всички са ни гуру; пръстта е гуру, цялото обкръжение е гуру, по-висшестояще. Аз съм направен от по-нисша субстанция, а онази равнина е от по-висша, затова е невъзможно да вляза там по собствената си сладка воля. Да вървя по посока на *мукти*, освобождението, може и да е лесно; но оттам нататък можем да бъдем изтеглени единствено от тяхната милост. Не е въпрос на право да се влезе в онова царство. Единствено пълната, стопроцентова милост на някоя рожба на онази земя може да ни отнесе там. Точно както в съда има гарант, поръчител, такъв който гарантира за човека, така и някой представител на онази равнина трябва да поеме отговорността за мен и на негов риск аз мога да вляза. Вайшнавите и гуру, децата на онази земя ще поемат риска да ме отведат там. Така че без тяхната милост, *вайшнава-крипа*, *гуру-крипа*, *бхагавата-крипа* не можем да стъпим там.

Няма права – всичко е милост. Тази милост може да ме отнесе там. Откъм нашата страна ние нямаме права. Аз съм дете на маргиналната енергия, но там цялата субстанция, всичко е направено от по-висше вещество от самия мен. Аз имам своето съществуване като личност и там всички също са личности, но същността на всички е по-възвишена от моята. Как би могъл тогава човек като мен да стъпи на главите им? Единствено за да им служи; инак е немислимо и невъзможно. Дори да се приеме този принцип е трудно, какво да говорим да се влезе там.

*Бахунам джанманам анте, гйанаван мам прападйате
Васудевах сарвам ити, са махатма судурлабах
(„Бхагавад Гита” 7.19)*

„След много раждания, онзи който наистина знае се отдава на Мен (Васудева), осъзнавайки че Аз съм едновременно извора и същността на всичко съществуващо. Такава велика душа се среща много рядко.”

А в „Шримад Бхагаватам” (6.14.5) се казва:

*Муктанам апи сиддханам нарайана-нарайанах
Судурлабхах прашантатма котийив апи маха-муне*

„О велики светецо, сред множество милиони души които са се освободили от невежеството и сред множество милиони *сиддхи* които почти са постигнали съвършенство, трудно се намира и един преданоотдаден на Нарайана. Единствено такъв преданоотдаден е напълно удовлетворен и умиротворен.”

Лесно е да се помисли, но трудно е да се постигне! Не можем да предявяваме никакви права; не е въпрос на права да отидем там, така че „борците за правата си” ще останат напълно разочаровани. Трябва да бъдем готови да рискуваме всичко, а да не спечелим нищо. Но ако по някакъв начин успеем да стигнем там, тогава ще сме спечелили всичко без никакъв риск.

Така че да станем истински вайшнави е почти невъзможно. Въпрос единствено на милост от онази равнина е да можем да идем там; неспособни сме да направим нищо от своя страна. Само чрез пълна отдаденост, чрез пълна само-забравяване, чрез пълна посветеност на интереса на онази равнина можем да се надяваме да бъде приети там.

*Вайкунтанера притхивй-ади сакала чинмайа
Майика бхутера татхи джанма нахи хайа
(„Шри Чайтанйа Чаритамрита”, Ади-лила, 5.53)*

„Земята, водата, огънят, въздухът и етерът на Вайкунтха са изцяло духовни. Там няма материални елементи.”

Уддхава е преданоотдаден от такова възвишено качество, че се моли: „Да можех да се родя като тревица там, бих счел че щастието ми е достигнало предела си.” Във Вриндавана тревата е толкова скъпоценна, че Уддхава – за когото Богът казва: „Ти си най-любимият Ми предан; обичам те повече от самия себе си” – копнее да приеме такова раждане, което би му дарило позиция там. Това не е просто преувеличение. Щом Уддхава мечтае да се роди като растение, като трева там, тогава как можем да сме готови да вървим върху тази трева? Нима ще трябва да стъпвам върху главата на Уддхава? Колко много по-възвишено е разбирането за онова място!

А *сахаджиите* са просто смешни! Мислят си че могат да постигнат това чрез подражание тук в земята на плътта и кръвта. Те са най-лошите врагове, защото чрез подобен род имитация не просто самите те ще идат в ада, но ще повлекат и мнозина други натам. Те не осъзнават фактите, не знаят кое какво е. Затова и са си спечелили омразата на обществото; обществото обичайно ненавижда подобни „*бабаджи*”.

И ние трябва да вярваме на своя Гурумахарадж, който каза: „Такава е злочестата ми съдба. Не мога да намеря и един вайшнава в тази Ваджа-мандала.” Удряйки се с длан по челото, той възкликна: „Нешастието ми е че не можах да срещна нито един вайшнава в тази велика, свята земя на Ваджа-мандала!” Такова беше неговото заключение.

И след като бе изпълнил Ваджа-мандала-парикрам, той каза за един *бабаджи*, който бе признат сред най-добрите от *сахаджиите* „вайшнави” за техен водач: „Той е *каништха-адхикари*. Може да се счита за начинаещ първолак!” Този човек беше единодушно признат сред тях за *сиддха-бабаджи*, постигнал най-висшето съвършенство, но Шрила Бхактисиддхант Сарасвати Тхакура отсече: „Този е първокласник.” И обяви това писмено във вестника „Гандийа Патрика”. Ние бяхме обучавани по такъв начин, в осъзнаване, а не в сляпа вяра. Той ни обясняваше кое какво е; опитвахме се да следваме напътствията му и достигаме до същите заключения.

Трябва да вървим стъпка по стъпка към най-връхната точка. Не става въпрос за умствени измислици или подражание. Подражанието е най-лошото. То е ненавистно, отвратително. Ако в името на най-възвишената любов представяме плътската връзка с тялото и ума – няма по-ненавистно от това. Трябва да се стремим да го избягваме с цялата си воля и внимание.

Шрила Кавираджа Госвами описва *вайкунтанера притхивй-ади сакала чинмайа*, че елементите на Вайкунтха са изцяло духовни и че ние можем да имаме научен поглед към онези земи чрез окото на душата си. Трябва да разберем колко вярно е това! И затова нека най-напред разберем какво представлява областта на *татастха*, какво е *вираджа* и какво е *брахмалока*.

Но ние се намираме в такава материална позиция, че не можем да разберем дори този най-нисш процес.

*Индрийани паранй ахур, индрийебхйах парам манах
Мансас ту пара буддхир, буддхер йах паратас ту сах
(„Бхагвад Гита” 3.42)*

Какво представлява душата ни? Ние не можем да проследим, не можем да разберем какво е собствената ни душа! Светът съществува и ние го виждаме, възприемаме го със сетивата си, значи те са по-висши от него. Умът получава опитността за света чрез сетивата, а над него вътре в нас се намира способността ни да

преценяваме; и над нея е самата душа. Едва тогава се доближаваме до сферата на Свръхдушата; през *вираджа* и *брахмалока* накрая достигаем до Вайкунтха. Има толкова много пластове, които трябва да прекосим, но кой е този който ги прекосява? Собствената ни душа, която ние сме неспособни дори да открием! Намираме се така далеч от това разбиране, в такова безпомощно положение, а твърдим че най-възвишената концепция за света на Параматма лежи в дланта ни! Глупаво е.

Най-напред трябва да усетим собствената си душа, да почувстваме каква е истинската ни същност, идентичността на духовната ни позиция; след това тази душа ще трябва все повече и повече да се извисява нагоре и нагоре, прекосвайки все по и по скъпоценни равнини. Но най-напред трябва да почувства собствената си идентичност.

Така че *сахаджиите*, имитаторите, трябва да бъдат считани за врагове. Като Кизлинг (влиятелен офицер в норвежката армия, който по време на Втората Световна Война бил в съглашение с вражеските нацистки окупационни сили) те са *джанашатру*, врагове у дома, врагове отвътре. Подобен род подражание е най-лош. Обикновената имитация може и да е лоша, но имитацията на най-висшата реалност е изключително противна и трябва да бъде отхвърлена, защото онова което е най-възвишено бива експлоатирано по такъв долен, покварен начин. Това представлява *сахаджийа*.

Ние не можем да видим душите си! Такова е положението ни. Потънали в тази груба материя на експлоатацията, ние не можем да разберем дори какво представлява умът ни, от каква субстанция е направен. Как тогава бихме могли да узнаем какво е интелигентността, *буддхи*, способността ни да отсъждаме; или отвъд нея – какво е душата; или дори още по-нататък – какво представлява сферата на Свръхдушата? Ние живеем в този материален свят и си въобразяваме: „Уловил съм Бога на мечтите си!”

Трансценденталното познание

Понякога можем да изпаднем в заблудението да вярваме, че не бива да изучаваме книгите на предаността, мислейки си: „Да се анализира, да се знае – това не е част от предаността. Не е необходимо. Това е познание, *гйана*; то е противоположно на предаността.” Разсъждавайки по този начин, ние продължаваме да приемаме Свящото Име и когато и да се натъкнем на някакво тълкувание или обяснение относно школата на предаността, опитваме се да го избегнем. Но това не винаги е най-доброто, защото посредством слушане от верния източник ние получаваме такъв вид познание, което ни дава подтикът да продължаваме със своята садхана.

В „Шри Чайтанйа Чаритамрита” Шрила Кришнадад Кавирадж Госвами казва: *сиддханта балийа*, трябва да беседваме относно *сиддханта* (съвършените заключения на предаността). Санатана Госвами е *ачарйа* по отношение на *сиддханта*.

Човек би могъл да си рече: „Каква е нуждата от познаването на *сиддханта*, да се знае кое какво е? Ще продължавам да си мантрувам Името и когато и да има лекция с обяснения върху „Шримад Бхагаватам” или „Шри Чайтанйа Чаритамрита”, ще се старая да я избягвам. Всичко това е знание: *гйане прайасам удапасйа* – „човек трябва напълно да изостави ненужните усилия да се сдобие със знание, дискутирайки емпиричните философски истини.” („Шримад Бхагаватам” 10.14.3)

Но *гйана* спомената в този стих не описва онзи тип познание, даряващо ни истинското разбиране за това какво представлява преданият и какво представлява Бог. Това „познание” външно изглежда подобно на *гйана*, но ако идва от чист извор, то е от друг вид и носи друга същина.

Предупреждението по отношение на *гйана* е дадено, понеже всеки може да дава какви ли не тълкувания на разкритите писания. Не е така, че трябва да се опитваме да научим едва ли не всичко; не е така, че кой каквото има да каже, ние се втурваме да го научим. Но когато има откровение, идващо от истински посредник който е по-извисен от нас, нека сме нетърпеливи да го чуем! Това би укрепило позицията ни и би ни помогнало да продължим да се развиваме в своята *садхана*.

Не бива да отхвърляме като презряно „знание” тази *сиддханта*: кой е Кришна; как така Той е Свайам Бхагаван; кой е Нарайан; къде са двадесет и четирите слоя на заблудата (двадесет и четирите елемента, с които *баддха-джива* (обусловената душа) е покрита); къде се намира Вайкунтха, Голока; кой е Баладева; какво представляват всички различни *раси*? Ако река: „А, не, всичко това е *гйана*; оставете го и приемоте Името” това е глупост. То трябва да бъде считано за мързел, за леност. Трябва да търсим онова познание, което би разширило и задълбочило вратата ни. Човек би следвало да приветства подобни беседи. Самият Бог казва:

*Мач читта мад-гата-прана, бодхайантах параспарам
Катхайанташ ча мам нитйам, тушйанти ча раманти ча
„Бхагавад Гита” 10.9)*

„Мислите на Моите чисти преданоотдадени са вгълбени в Мен, животът им е всецяло посветен в служене на Мен и те извличат огромно удовлетворение и блаженство като непрестанно се просветляват един друг и разговарят за Мен.”

Така че в компанията на *садху* да се беседва за Него от различни гледни точки – това не е „знанието”, което трябва да бъде избягвано; напротив, то трябва да бъде окуражавано по естествен и спонтанен начин. Това се нарича *иштва-гхоци*: *гхоци* означава „съвкупност”, а *иштва* „желана компания”. В такава компания трябва да говорим за Него. Това е необходима част от предаността.

И когато *бхаава-бхакти* (истинските предани чувства) се пробудят, тези неща ще дойдат от самосебеси:

*Кшантур авйартха-калатвам вирактир мана-шунйата
Аша-бандхах самуткантха нама-гане сада ручих
Асактис тад-гунакхйане притис тад васати-стхале
Итйадайо ‘нубхавах сйур джата-бхаванкуре джане
(„Шри Бхакти Расамрита Синдху, 1.3.25-26)*

„Когато семето на екстазното чувство към Кришна роди плодовете си в сърцето на предания, следните признаци по естествен начин се проявяват в поведението му: търпението му се усилява; той не желае да си губи времето; непривързан е към светското; свободен от гордост; живее потънал в надежда; винаги жадува да служи; винаги изпитва вкус към възпяване на свялото Божие име; обича да разказва за божествените качества на Бога; и обича святата обител на Бога. Тези девет симптома се наричат *анубхава*, вторичните признаци на екстатичната любов.”

Ако един *садху* спонтанно, от самосебеси, изразява толкова много качества на Кришна, а ние го отменим, пропускайки подобна благодат – това е самоубийствено! Напротив, нужна ни е привързаност към това – *асакти*. „О, този божествен представител описва прекрасните качества на Кришна; нека се опитам да надам ухо.” Защо иначе са ни дадени ушите? Дадени са ни единствено за да слушаме вести за Него! Ушите и умът са създадени с тази едничка цел; те и двете намират осъществяването си в *кришна-катха*, *хари-катха*.

За какво съществуват „Гита”, „Бхагаватам”? Какво е *майа*? Какво е *сварупа-шакти*? Какво е истинско познание и какво е заблудено, привидно „знание”? Трябва да знаем донякъде всички тези неща, понеже за да се избягва онова което е нежелателно и да се приема желаното – това предполага известен род знание на всяка стъпка в нашия процес.

Така че *гйане прайасам удапасйа*, да се изостави напразното търсене на знание не означава че не бива да разговаряме за Кришна помежду си, или че когато някой *садху* дава разяснения относно *нама, рупа, гуна, и лила* на Кришна (имената, формите, качествата и забавленията Му) трябва да напуснем това място! Не е така. Под *гйана*, в смисъла който е вложен тук, се имат предвид ученията санкхйа на атеистичния Капила, школите на Патанджали (йога), Джаймини (карма-мимамса), будистката школа и т.н. Освен това съветът да бъдат избягвани също е предназначен за начинаещите, но един проповедник ще трябва да влезе в досег с всички тях – за да ги срази.

Понякога *гйана*, познанието което ни е необходимо, може да дойде отвътре. Съществува степен в предаността, когато нужното знание се поражда автоматично отвътре. Има такова ниво в бхакти, когато нещата се случват така; знанието се саморазкрива, ние го разбираме чрез откровение. Без никакво изучаване, дарено вътрешно от *чайтйа-гуру*, (Богът като наш вътрешен водач) понякога знанието за предаността може да дойде при нас; но обикновено това става посредством слушане от устните на преданоотдадените.

Затова на равнището, на концепцията за Кришна във Вриндаван не й липсва *чит*, познание. *Чит* означава *четана*, съзнание – да знаеш. То не е в търсене на почит и величие, каквито се срещат във Вайкунтха. Но когато *ананда* (радостта, екстаза) вземе превес над *чит*, тогава сме посъветвани „Не се стремете толкова много към знание”. Съществуват *сам-чит-анандам* (вечност, знание и блаженство) но посредством *чит*, посредством способността да знаем и да разбираме, ние не можем да постигнем всичко. Но всичко автоматично идва при нас чрез служенето. В служенето също присъства разделът на знанието и то се развива автоматично.

Най-сладката борба

Преданоотдаден: Шрила Гурумахарадж, преди известно време ми казаха, че ако човек не се бори в Кришна съзнание не е добре. Такова ли трябва да е състоянието на стремящия се към Кришна съзнание, да се бори?

Шридхара Махарадж: Когато преданият се опива да овладее сетивата си, когато се опитва да победи влиянията на *кама, кродха, лобха, моха, мада, матсалйа* (похотта, гнева, алчността, илюзията, лудостта и завистта) битката няма как да бъде избягната. развитието означава борба от различен тип и това е което се случва на степенята *мадхйама-адхикари* (средното ниво). Това обикновено е времето на трудностите. На по-ниското ниво (*каништха-адхикари*) човек не се вълнува от борбата за развитие, дали насъбира преданост или не; с умиротворен ум той е зает с *арчана* (обожание на мурти), или с каквото служене му е дадено. Но започне ли степенята *мадхйама-адхикари*, започва и истинската битка в живота му. Той ще трябва да прекрои много неща, *лаукики вайдхики вапи*, не само засягащи живота му в преданост според наставленията в писанията (*вайдики*), но също и общественото си положение (*лаукики*), обичайните си дела, кавгите, връзките си с обществото, с образованието.

Обичайно склонността за проповядване идва на тази степен; преданоотдаденният се стреми да се развива, опитвайки се да отстрани трудностите в обкръжението си и да

го промени според целите си. Животът на *мадхйама-адхикари* е живот на борба. А достигне ли нивото *уттама-адхикари* (напреднала степен на реализация), тогава животът му става умиротворен. Той се успокоява, вижда че навсякъде нещата са наред, в съответствие с волята на Кришна. Той може лесно да съзира волята на Кришна и да вижда че подкрепата Му е навсякъде. Така че няма какво толкова да прави или за какво да се бори:

*Сабва-бхутешу йах паийед бхагавад-бхавам атманах
Бхтани бхагаватй атманй еша бхагаватоттамах
(„Шримад Бхагаватам” 11.2.45)*

„Онзи който се намира на най-извисената степен на предано служене (*уттама-бхагавата*) съзира навсякъде Душата на душите, Върховният Бог, Шри Кришна. Той вижда всичко като свързано с Върховния Бог и разбира, че всичко съществуващо се намира завинаги в Бога.”

Но когато човек живее в равнината на невежеството, на заблудата, за него е необходимост да намери хармония, понеже той вижда и двете – и *майа* (илюзията), и *шивара* (Бога). Той иска да установи *шивара* – Бога, Божествеността, Съзнанието за Бога – и влага всичките си усилия в премахването на невежеството. Така че *мадхйама-адхикара* е период на борба; това е степената на *садхана-даса*, степената на практикуването.

В резултат на *сукрити*, духовната добра съдба - следствие на предано служене извършвано в миналото съзнателно или неосъзнато – душата най-напред се сдобива със *шраддха*, божествена вяра, след това със *садху-сангха*, получава общуване с истинските предани. Това е нивото на слушането, *шравана-даса*; след това във *варана-даса* човек приема принципите, пътя на предаността; и тогава идва *садхана-даса*, нивото на практиката, и това ниво е изпълнено с битки. След това в напредналата степен *апана-даса* човек се чувства умиротворен в *бхава-бхакти*, първото разтваряне на пъпчицата на божествената любов, което в степената *прапана-даса*, пълната отдаденост, се превръща в *према-бхакти*, чиста любов към Бога.

И после отново, вече в *лила*, намирайки се в трансценденталните забавления има друга една борба от съвсем различен вид. Във Ваджа Вриндавана също има съревнование, битка. Яшода си мисли: „Как да контролирам този палавник? Не успявам да се справя с Него!” Така че съществува борба, но тя е сътворена от *йога-майа*, намира се в *према-бхакти*, *ахи бхавати премна*, а тя е динамична по характер, не е статична. В динамичната равнина непременно има борба; тя по един или друг начин присъства като надпревара в равнината на *лила*.

В *сакхйа-раса* има игра, в която съществува разделение на две групи: на страната на едната е Кришна, а на другата Баларам и всички искат да победят. Това също е битка, но с напълно друг характер; тя е трансцендентална игра.

В *мадхурйа-раса* също има няколко групи: групата на Радхарани, групата на Чандравали и толкова много други. А слугите на всяка група се грижат за техния интерес, за интереса на своите господарки.

Така че динамичните характеристики предполагат един вид борба – сладка борба. И в този свят има битки, но те са горчиви. Когато трябва да се борим за да премахнем незнанието и да намерим истинското знание, да стигнем от неразбирането до чистото познание, в началото тази борба е много горчива. Тя е не просто безвкусна, но често и болезнена. Но встъпим ли в по-висшата област, битката става малко или повече сладка.

Лила би трябвало да означава вид борба. Има различия, има надмогване, понякога се прибегва до помощта на измама – една от групите мами друга – но всичко е *апракрита, пракрита-ват*, свръх-трансцендентално, макар да изглежда досущ като обикновените светски истории.

Там съществува и нещо като неморалност; *нити рахита*, моралните закони се престъпват за да бъде удовлетворен Кришна. Това е много възвишено разбиране: бих направил какво ли не, всичко за Него! Групата *кама-рупа* е готова да направи какво ли не, всичко за Кришна и що се касае до това служене те не се влияят от никакъв закон. Кришна е източникът и господарят на закона и заради Него може да бъде престъпено всичко, да бъдат прекрачени външните правила на обществото:

*Агйайайвам гунан дошан майадиштан апи свакан
Дхарман сантйаджйа йах сарван мам бхаджета са ту саттамах
(„Шримад Бхагаватам” 11.11.32)*

Онези, които са готови на нарушат дори заповедите на *шастра*, дадени ни за собственото ни благополучие заради служенето към Кришна наистина са най-висша класа преданоотдадени. Законът който е бил установен от Бога е за обикновените люде; съществува обаче една специална група, готова да престъпи този закон, единствено за да изпълни изключителното си служене към Кришна.

*Сарва-дхарман паритйаджса мам екам шаранам враджа
Ахам твам сарва-напехйю мокийайшами ма шучах
(„Бхагавад Гита” 18.66)*

„Напълно изоставил всички видове религия, отдай се само на Мен. Аз ще те освободя от всички грехове, не се отчайвай.”

Многото правила и обичаи на *варнашрама-дхарма* са дадени за наше благо, но това е когато се намираме на по-ниско ниво. Но на по-извисената степен, „престъпвайки закона, аз ще Му служа” – това се нарича вяра!

Да предположим, забранено е да се влиза в харема на царя; всеобщият закон гласи, че е забранено за всички и никой не бива да престъпва това правило. Но ако човек разбере, че е нужно някакво неотложно служене, ако заподозре че има някаква опасност за живота на царя, тогава вероятно той би престъпил закона на свой риск и би влязал в харема за доброто на царя, за да го спаси. Така че има определена група преданоотдадени, готови да престъпят закона за удовлетворение на Кришна.

Онези, които познават интереса на Кришна са специална група; те са най-възвишените сред преданоотдадените. Законът е предназначен за общата маса, но сладката воля на Кришна е над всеки закон.

Така че навсякъде има борба. Където има развитие има и битка; и където има *лила*, игра, има битка, макар и от друг тип. Едната е сладка, другата е болезнена. На по-ниската степен за нас е малко болезнено да отсечем връзката на привързаността си към този свят; но когато бъде установена постоянна връзка с по-висшия свят, когато сме възстановили тази връзка, тогава да се напредва е щастие. Затова развитието означава борба и тази борба ще продължава по време на цялата степен *мадхйама-адхикара*.

След това в *уттама-адхикара* (степената на напреднала преданост) външно животът може да стане умиротворен. И отново на по-висшето ниво във *виласа* (забавленията), преминавайки отвъд *шанта-раса* (пасивното възхищение и благоговение), което е умиротвореното състояние, отново започва борбата, но това е сладка борба. Тя е причинена не от *маха-майа*, а от *йога-майа*; тя ни отвежда до

центъра. Там самата пръст е направена от *раса*, тя е *расамайа*, изпълнена със сладостен вкус – това са нектарните земи, *амритамайа-лока*. Разликата между двата вида битки наподобява преживяването на човек, който се труди в гореща пустиня, или в приятна здравословна атмосфера; или каквато е разликата между трудът на болния и на здравия човек. Подобно е.

Съществува изразът: „Невежеството е блаженство.” Онзи, който е в невежество живее в покой, тъй като не знае нищо; той е безсъзнателен. Това също е един вид умиротвореност; тъй като няма съзнание, не съществува и болка. Когато пациентът страда, докторът иска да го приведе в безсъзнание с дадена инжекция, която да го задържи в това състояние, защото ако се пробуди, ще изпита непосилно пронизваща болка. Затова се налага да бъде оставен в безсъзнателно състояние.

Тази безсъзнателност е невежество и тя също си има определен вкус, тама гуна. Но това не е истинско умиротворение. Не съществуват чувства, това е нищо, нула. Нулата обаче също е безкрайна по характер. Нулата и безкрайността си приличат. Ако добавим нула към нула става нула; ако разделим нула на нула – пак е нула. По същия начин и ако добавим, извадим или разделим безкрайността на безкрайност, всичко ще бъде равно на безкрайност.

Затова и „невежеството е блаженство”. Ако няма съзнание, не стои и въпросът за болка. Подобно е на съществуването на камъка. Крайно-устременият към освобождение достига такова състояние на вкаменелост, на камък. Той иска покой, затова му се дава такъв каменен покой.

*Йе 'нйе 'равиндакша вимукта манинас
Твайи аста-бхавад авишуддха-буддхайа
Арухйа кричхрена парам падам татах
Патантй адхо 'надрита-йусмад ангхрайах
(„Шримад бхагаватам” 10.2.32)*

„О лотосооки Боже, макар не-преданоотдадените, които поемат сурови отречения и въздържания да считат себе си за освободени, интелигентността им си остава нечиста. Те просто спекулират по различни начини без да търсят как да приемат подслон у Теб. Понеже не ценят лотосовите Ти нозе, те просто пропадат от позицията си на въображаемо превъзходство отново в материалния свят.”

На онези, които са решени да станат „едно” с Него се дава най-сетне това тежко наказание, те са принудени да приемат съществуването на камъни и така могат да живеят в покой милиони години. Могат да станат Хималаите, камъни или дървета. В Пураните намираме примери за хора, прокълнати с подобна съдба; в такова състояние също има един вид умиротворение: „невежеството е блаженство.”

А онези, които са достигнали до *шанта-раса* също намират някакъв вид покой. Но с встъпването във Вайкунтха отново се събужда живот, движение – и те са предназначени за служене. В *дасйа-раса* съществува дейност, съществува борба. Те изпълняват задачи: „Направи това, иди там, занеси това на едикойси.” Има толкова много движение, а движението означава борба, но тази борба дарява покой. Такъв особен вид борба започва в *дасйа-раса*. А *шанта-раса* е маргиналната позиция и в това състояние на липса на активност също има покой, но с по-ниско качество:

*Атмарамас ча мунайю ниргрантха апй урукраме
Курвантй ахайтуким бхактим иттхам-бхута-гуно харих
(„Шримад Бхагаватам” 1.7.10)*

„Всички различни *атмарам* (онези които намират наслада в *атма* или духовната същност), особено онези, които са стъпили на пътя на себе-осъзнаването, макар да са свободни от всякакви материални привързаности, копнеят да отдават чисто предано служене на Бога. Това означава, че Той притежава трансцендентални качества и затова е способен да привлече всекиго, включително и освободените души.”

Това е маргиналната позиция; тя е едва на прага на истинското служене:

Брахма-бхутах прасаннатма
На шочати на канкиати
Самах сарвешу бхутешу
Мад-бхактим лабхате парам
(„Бхагавад Гита” 18.54)

„Неопетнено чистосърдечната и себеудовлетворена душа, постигнала съзнателната си божествена природа нито скърби, нито копнее за нещо. Виждайки по еднакъв начин всички същества (в разбирането за Моята върховна енергия), тя постепенно добива *према-бхакти*, извисена преданост, към Мен.”

И така, междинната позиция е позицията на така наречения покой. Но ние намираме динамичния покой в борбата, както привидно изглежда в *дасйя*, *сакхйя*, *ватсалйя* и *мадхурйя-раса*, и в нейните подразделения *свакйя* и *паракийя*. Да предположим, че слугините в *мадхурйя-раса* трябва да се видят с Кришна в тъмната гора посред нощ; привидно изглежда, че те трябва да се преборят с толкова много неща. След като им е даден знак, чувайки една определена песен от флейтата на Кришна, те ще трябва да прекосят джунглата за да бъдат в уречения час на даденото място. Това обичайно изглежда като борба, но тя е най-сладкото възможно действие.

Ако „борба” означава „действие”, то тогава там, в онази равнина където всяко действие е толкова сладостно, борбата би трябвало да е нещо възвишено. Но ако си мислим, че тя е нещо болезнено, тогава такава борба е от нисшата равнина. Тук тя води до болка; всяко движение, всяко усилие тук причиняват единствено болка. В по-висшата равнина също има движение, но то поражда сладост, точно както когато потъркате сандаловото дърво то издава сладък аромат. Там съществува борба с цел да се породи сладост.

Така че там на висшето ниво всички също са много заети да се борят, но тази битка им донася нектар, който те всички вкусват. Да се бориш означава също и да си зает; там всеки е зает – дотолкова, че не можем да си представим! Те са толкова дейни, но дейността им не е болезнена; тя поражда умиротворение. Тук, опитвайки се да прекратим несвятата си привързаност към светското, битката е болезнена. Но както е написал английският поет Шели: „Най-сладките ни песни разказват за най-тъжните ни мисли.” Такава битка също ни носи покой. Когато начинаещият в предаността започва да се откъсва от земното си обкръжение, за него е болезнено да го напусне, но той намира и известен мир.

Йад анучарита-лила-карна-пийуша-жипрут
Сакрид адана-видхута-двандва-дхарма винаштах
Сапади гриха-кутумбам динам утсридждйя дина
Бахава иха виханга бхикишу-чарйям чаранти
(„Шримад Бхагаватам” 10.47.18)

Преданият напуска семейството си, а то скърби и ридае; той също усеща болка от мъката им. Но въпреки всичко чувства някакъв мир с по-висше качество, затова

може да понесе привидната болка от раздялата със семейния си живот. Когато се отказва от дома и семейството си, той усеща болезнената реакция, но отвъд нея, в сърцевината на сърцето си чувства някаква светла надежда. Когато човек заминава за далечна страна за да припечели пари, той оставя семейството си и поради това чувства болка, но в сърцето си усеща също така и че ще спечели пари, които ще му донесат удовлетворение и ще му позволят да се наслаждава.

По подобен начин когато човек напуска този свят и връзките си със заблудата, привидно, външно той чувства болка от това което прави, но в сърцето си носи надеждата за светлото бъдеще и тя му дава силата да продължава. Затова когато имаме известно привличане към този зловреден свят, а се опитваме да го напуснем, на това ниво ние се борим – и битката е болезнена. Но въпреки всичко напред съзираме светлата надежда за някакъв нов безподбно-нектарен вкус на живота.

Да се бориш не винаги означава болка. До определено ниво борбата е болезнена и това се дължи на майа, неразбирането. Откриваме признаци на болка и в Кришна-лила, но това всъщност не е болка. Тя е привидна; само изглежда така. Кришна казва, че ще дойде в една определена *кунджа* (горска беседка) и Радхарани отива там с приятелките си, но Той не идва. Това се нарича *калахантарита*, „връзване на тенекия“, т.е. да бъдеш пренебрегнат, изоставен от любимия или любовника си. Съществуват и толкова много други ситуации, като например *мана* (ревността) и т.н. Всички те са болезнени, но както пише Кришнадаса Кавираджа Госвами в описанието си на *према*: *бахйе виша-джвала хайа, бхитаре ананда-майа*, външно изглежда че болката е огромна, но сърцето прелива от блаженство. Така че „Най-сладките ни песни разказват за най-тъжните ни мисли.“ Външно е тъжно, но отвътре е сладко. Такова е.

Когато приемем Името, в началото ние считаме за задължение да отброяваме толкова много кръгове и понякога е болезнено. Но когато добием вкус към Името, когато вътрешната ни наклонност ни подтиква все повече и повече да го приемаме – вече не е така, че някак по задължение трябва да изпълним 16 кръга. Добием ли *ручи*, съкровеният вкус към дадено служене, тогава то е щастие. Но докато не сме се сдобили с тази позиция няма как да няма болка.

Докато нямаме онзи вкус и извършваме служенето си като задължение, ние ще чувстваме известна болка. Така че като цяло *садхана-даса* е малко болезнена. Но в *апана-даса* става сладко. В същината си, разбира се, сладостта е навсякъде; защо иначе човек се изкушава да се доближи до духовния път? Единствено заради надеждата за сладост. Но въпреки всичко, ако искаме да го погледнем посредством анализ, процесът е следният: *шравана-даса*, слушане; след това *варана-даса*, приемане; после *садхана-даса*, практикуване. До тази точка е до известна степен болезнено. Но тогава следва *апана-даса*, осъществяването на преданост и най-сетне *прапанна-даса*, пълната себеподареност. Там каквато и болка да съществува, тя е само привидна; в същината си всичко е сладко.

Сърце и сияние

Предразсъдъците на отминалите ни съществувания, струпани вътре в нас във фина форма, покриват като прах очите на душите ни. Вътрешният ни взор е гъсто затрупан с прахта на множеството разнообразни заблуди на отделния интерес, каращи ни да пренебрегваме всеобщия интерес.

Това умствено покритие се състои от предубежденията на дребнавия личен интерес и ни пречи да съзрем реалността: *вишайя-дхулите кемане се парататтва паййе декхите*. Как би могъл човек да разгадае вселенската, всеобщата вълна когато умът му е изцяло потопен във всевъзможни видове личен интерес? Как би могъл той да разпознае универсалния интерес, универсалната вълна? Единствено онзи, който напълно е изоставил всякакъв личен интерес и жадува да проумее всеобхватната вселенска вълна, само той може да я прозре ясно.

Аритхешв абхигйах сварат: каква е целта с която този свят се върти? Отговорът е ясен: „Заради самия себе си.” Реалността е за себе си; не за да удовлетвори множеството, а да донесе наслада на Единия. Всички вълни са предназначени за да удовлетворят Единствения и ако сме способни да се издигнем до това ниво ще успеем да разберем истината; инак всичките сме измамници.

Далеч от истината сме, ако не можем да прозрем че всичко, всяка една вълна се разлива за да удовлетвори Единия, *свайам бхагаван*. Ние се измъчваме в заблудата си; ние сме измамници, които залъгват не само себе си, но и света. Виновни сме в това, че не разбираме нищо и че предаваме това фалшиво познание на останалите. Всеки един, всички *баддха-джива* са повече или по-малко измамници. Такова е положението ни и ние трябва да намерим облекчение от това неразбиране, от тази заблуда в която мамим себе си и своето обкръжение ако искаме да се завърнем в истинската си позиция.

Тогава можем да идем и да намерим онази универсална вълна, да я зърнем: *даршан*. „*Даршан*” означава „да видиш” – а как да видиш, това трябва да бъде научено. Какво да видиш, как да разчетеш онова, което се случва в самия теб и отвън, какво е истинско разбиране и истинско образование. Истинското разбиране на собствената същност, а също и на обкръжението е истинското образование. Образованието следва да бъде ведическо. Стандартът трябва да бъде взет извън тази област на майа, заблудата; да бъде привнесен от съвършената сфера с помощта на Ведите, разкритата истина.

Трябва да приемем разкритата истина и да се сбогуваме с така нареченото научно знание и всички различни схващания, които до едно са погрешни, основаващи се на фалшива опитност и на невярна информация. „Това е мое; онова е негово; а това принадлежи на тях.” – всички тези пресмятания са погрешни. Трябва да намерим облекчение, трябва да се отървем напълно от цялата тази мания, от цялата тази заблуда. И не просто да се отървем от заблудата, от неразбирането на външните вълни, но и да добием една позитивна позиция, да се научим да разбираме вълната, вибрацията на Голока. Голока е най-универсалната, най-фундаменталната равнина и ако ние успеем да влезем в хармония с нея, ще бъдем отведени до Вриндавана или до Навадвип, където ще видим нещата такива каквито са.

Някои са повече привлечени от Кришна-лила, други повече от Гаура-лила, а трети имат склонността да бъдат приети и на двете места. В Кришна-лила също: някои са привлечени към групата на Радхарани, други към групата на Кришна, а трети поддържат междинна позиция. Намираме подобен род разделение, и то е необходимо заради *лила*, според подредата на *йога-майа*. И така, в най-висшата равнина откриваме два вида забавления, Кришна-лила и Гаура-лила, като те са равни по стойност. В едната съществува обмен всред „затворения” кръг, а в другата обменът е насочен към раздаване на другите. Но и двете са еднакво ценни. Онова, което се раздава и онова, което с наслада се вкухва са еднакви по качество екстаз, сладост, любов и красота. Някои са повече привлечени към едната *лила*, други към другата.

Също и в Гаура-лила откриваме люде като Нарахари Саркар и неговите последователи, които са повече отдадени на Кришна отколкото на Гауранга, и други

които изпитват по-голямо влечение към Гауранга, отколкото към Кришна. Всичко това е по върховната воля на Бога – Неговата *лила*.

В Гаура-лила Гададхар Пандит държи първенството, всички му принадлежат; въпреки това той признава, че е ограбен, Гауранга му е взел всичко! Той е посветен до изтощение на Гауранга. Затова Шрила Кришнадаса Кавираджа казва: *техо лакшми-рупа тара сама кеха най*, че той представя най-важната енергия на Гауранга и никой не може да се сравнява с него. Такова е заключението на Шрила Кавирадж Госвами относно Шри Гададхар. Той е *гаура-према-майа*, възплъщението на любовта към Шри Гаура.

Гададхар Дас олицетворява сиянието на Радхарани, но Гададхар Пандит изобразява настроението Й, самата Й натура – Нейното сърце. (В коментара на А.Ч. Бхактиведанта Свами към „Шри Чайтанйа Чаритамрита”, Ади-лила, 10.15 се казва, че Шрила Гададхар Пандит, четвъртият клон от дървото на Чайтанйа е комбинация между Шримати Радхарани и Лалита-сакхи. В Панча Таттва, Шрила Гададхар Пандит представя вътрешната енергия, или енергията на насладата на Бога. В Ади-лила, 10.53 е обяснено, че Шрила Гададхар Дас, двадесет и третият клон от дървото на Чайтанйа, се счита за обединена форма на Чандраканти (която е сиянието на Шримати Радхарани) и Пурнананда, най-изтъкнатата сред скъпите приятелки на Бог Баларама. И така Шрила Гададхар Дас бил един от спътниците както на Чайтанйа Махапрабху, така и на Нитйананда Прабху.) Сякаш Махапрабху е отнел душата на Гададхар Пандит, а тялото му още стои! Такава е позицията на Гададхар Пандит: той е съвсем празен и следва Махапрабху. Той не е пълен сам по себе си. Най-важното, най-съкровено нещо, сърцето му е било отнето от Махапрабху, затова той няма друг избор освен да върви след Него. Той е изцяло отдаден на Махапрабху. Позицията на Гададхар Пандит, ролята която играе, наподобява тази на Радхарани, чието сърце е откраднато от Кришна, а опустялата ѝ снага все още живее. *Радха-бхава-дйути-субалитам науми Кришна-сварупам*: той бил напълно потънал единствено в разбирането за Гауранга. Гауранга му бил отнел всичко, така че той нямал друга алтернатива; бил изцяло потопен, изцяло запленил от Него.

Откриваме, че всичките му дела през целия му живот са били такива. Сред останалите преданоотдадени на някои било заръчано, на други било позволено да идат във Вриндавана, но макар че Гададхар Пандит жадувал да я посети заедно със самия Махапрабху, му било отказано: „Не, ти няма да ходиш!” Когато Джагадананда пожелал да иде там, Махапрабху макар и с колебание му дал разрешение: „Добре, иди, но винаги действай под напътствията на Рупа и Санатана.” Той освен това му дал и някои специални инструкции: „Прави това и това, и недей да правиш онова.” Но на Гададхар Пандит не било позволено да отиде.

Той е проявление на самата Шримати Радхарани и въпреки това такова било удивителното му положение: Кралицата на Вриндавана сега била пренесена в Навадвип. Позицията му била тъкмо обратната: сега той не можел дори да стъпи във Вриндавана! Той умолявал за разрешение, но Махапрабху не му го дал. Рекъл: „Не, остани и живеј тук.” И той трябвало да се подчини. Шри Гададхар Пандит представя доминираната половина на Цялостта. Цялостта се състои от доминираща и доминирана половина и той изразява доминираната част. Той е едната половина от Абсолютната Истина.

В ученията на Шрила Бхактивинода Тхакура, чието проповядване е вдъхновено от Шри Гададхар Пандит и Шриман Махапрабху, също намираме цялата същина, присъстваща в онази равнина на вибрация. Тези две личности, Шри Гададхар Пандит и Шрила Бхактивинода Тхакур, са нашите велики учители, нашите водачи и поднасяйки им своето обожание, ние можем да посејем семената на най-висшето си благо. По

милостта на нашия дивен Гурумахарадж Бхактисиддханта Сарасвати Госвами Прабхупада успяхме да разберем това.

И макар Бхактивинода Тхакура да има своя собствена позиция, от гледна точка на ученика му, Прабхупада Бхактисиддханта Сарасвати Тхакура е видял в него Шримати Радхарани: това е един „относителен” поглед. Веднъж той каза, че Радхарани представя напълно *ашта-найика*, осемте характеристики на героинята; всичките са изобразени по съвършен начин у Нея. На други места можем да открием тяхното частично присъствие, но ги намираме пълно проявени единствено в Нея.

Той рече: „Аз виждам своя Гурудева като Гуна Манджари и в този му облик на *манджари* в него има частично присъствие на Радхарани. Но ако се опитам да се вгледам по-задълбочено, откривам че той напълно се идентифицира с Нея; осемте вида качества, проявени в служенето към Кришна (*ашта-найика*) са очевидни. Ако го погледна с малко по-изправена глава, виждам че той е едно с Радхарани. *Ачарйам мам виджанийат*: знай че *ачарйа* съм аз. Ако отдам по-голямо внимание на това шастрично правило и се опитам да разкрия смисъла му, аз разбирам че Радхарани идва да заеме това място в позицията на моя Гурудева.” По такъв начин той бе видял в Бхактивинода Тхакура пълното проявление на култа към Шри Гауранга.

Това осъзнаване е изразено в неговата поема, в която казва че е съзрял Сварупа Дамодара в Гаура Кишора Дас Бабаджи и Шри Гададхар Пандит в Шрила Бхактивинода Тхакура. На едно място е написал: *гададхара-дин дхари' паййачхе гаура-хари*, че е приел денят на напускането на Шрила Бхактивинода Тхакура за идентичен с този на напускането на Шри Гададхар Пандит. На друго място в същата поема в заключението на своя коментар към „Шри Чайтанйа Чаритамрита” той пише: „Тук в Навадвип Дхама вечните забавления продължават безспир; единствено онези, които са се сдобили с такова дълбоко виждане могат да прозрат това.”

*Гададхара митра-вара шри сварупа дамодара
Сада кала гаура-кришна йадже
Джагатера декхи клеша' дхарийа бхикшука-веша
Ахарахах кришна-нама бхадже*

*Шри гаура ичхайа дуи махима ки кава муи
Апракрита паришада-катха
Праката хаййа севе кришна-гаурабхинна-деве
Апракашйа катха йатха татха*

Той казва: „Много трудно е да се види сладката воля на Шри Гауранга, но ако можем да се извисим до това ниво, ще съзрем че Сварупа Дамодара Госвами и Шри Гададхар Пандит са винаги заети в служенето си тук в Навадвип. Понякога това е скрито, а понякога избликва на повърхността. В тази равнина всичко тече по сладката воля на Шри Гауранга без нищо да я възспира. Но сега аз откривам, че те двамата са се появили на повърхността като Шрила Гаура Кишора Даса Бабаджи и Шрила Бхактивинода Тхакура. Зърнах това със собствените си очи на божествено служене, но то не бива да се обявява, не бива да се разгласява пред кого да е. Людете биха се присмели. Но такова е проникновеното ми заключение.” Така е написал той в своята поема, завършвайки „Шри Чайтанйа Чаритамрита.”

Така че Гададхар Пандит е идентифициран като Шрила Бхактивинода Тхакура. Такова е виждането на нашия Гурудева, Шрила Бхактисиддханта Сарасвати Тхакура. Той е прозрял у двамата една и съща идентичност. Той считаше, че *шикша-гуру парампара* е най-безценното нещо. Пренебрегвайки *сахаджийа-вада*, която придава

значение на външния вид, опитайте се да погледнете в същината и да видите нещата в дълбочина. Старайте се да вникнете в по-скритите вибрации на привидното обкръжение, да надникнете вътре и в самите себе си. Гмурнете се в дълбокото и ще откриете равнината на най-фината вибрация, която ще ви донесе новините и ще сте способни да видите истината.